

การอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Preservation of Historic Places in World Heritage Site of
Luang Prabang Province, Lao People's Democratic Republic

อუნเฮือน เพชรสวรรค์
Ounheuan Phetsavanh

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: ounlao@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการอนุรักษ์โบราณสถาน ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์โบราณสถานกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนา และปัญหาอุปสรรคในการอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษา พบว่า กระบวนการอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลก แขวงหลวงพระบาง ประกอบไปด้วยขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ คือ 1) การวางแผน 2) การอนุรักษ์หรือบำรุงรักษา 3) การทรงคุณค่า 4) การบริหารจัดการ 5) การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว 6) การวิจัยพัฒนาและให้ความรู้ และ 7) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์โบราณสถานกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในพื้นที่เมืองมรดกโลก แขวงหลวงพระบาง เป็นความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้เกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เกิดการเรียนรู้พุทธศิลปกรรม และเกิดการอนุรักษ์โบราณสถาน ปัญหาที่พบ คือ 1) ระดับนโยบายของรัฐ การทำงานอย่างมีระบบ แบบแผนในการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับสากลและระดับภาคพื้น 2) ปัญหาระดับเมือง ยังคงมีช่องว่าง โดยเฉพาะประเด็นที่สำคัญ คือ มีการซื้อขายหรือให้คนต่างประเทศเช่าที่ดินที่อยู่ในเขตมรดกโลก 3) ปัญหาระดับชุมชนและปัจเจก: เมืองหลวงพระบางเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและของโลก จึงไม่ควรมีการเก็บค่าบริการในการเข้าไปใช้ประโยชน์ เพราะวัดเป็นสถานที่สำหรับพึ่งพาอาศัยของชาวบ้าน

คำสำคัญ: หลวงพระบาง, พื้นที่มรดกโลก, การอนุรักษ์, โบราณสถาน

Abstract

The research entitled “Preservation of Historic Places in World Heritage Site of Luang Prabang Province, Lao People’s Democratic Republic,” consisted of three main objectives, namely: 1) to investigate the process to preserve historic places in world heritage site of Luang Prabang Province; 2) to explore the relationship between preservation of historic places and promotion of Buddhism in world heritage site of Luang Prabang; and 3) to study problems, obstacles and way to preserve the historic places and promotion of Buddhism in world heritage site of Luang Prabang Province. This present study employed a qualitative research. The study findings revealed that: The process to preserve historic places in world heritage site of Luang Prabang Province consists of 7 categories: 1) Planning, 2) Preservation, 3) Value Maintenance, 4) Management, 5) Tourist Activities Promotion, 6) Research and Development, and 7) Performance Evaluation. The relationship between preservation of historic places and promotion of Buddhism in world heritage site of Luang Prabang was both direct and indirect. This leads to learning, including learning Buddhism, learning Buddhist art and conservation of the historic site. The found problems: 1) the level of state policy: there are still problems, especially those working on a systematic pattern in collaboration with relevant organizations both internationally and locally operated; 2) the city level: there are still gaps, especially the important issue is traded or a foreign land lease in the World Heritage; 3) the individual and community level: Luang Prabang is the cultural heritage of the nation and the world, so there should be no charge for the use as the monastery is a place for locals dependence.

Key words : Luang Prabang, Heritage site, Preservation, Historic site

บทนำ

โบราณสถานเป็นมรดกที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของของมนุษยชาติ เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงควมมีอารยธรรมและความเจริญรุ่งเรืองของมนุษยชาติในอดีต โบราณสถานที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางด้านจิตใจ เป็นความภาคภูมิใจของคนในชาติ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ เป็นศูนย์รวมของคนในชาติ และยังเป็นแหล่งศึกษาเรียน

รู้ของคนรุ่นสู่รุ่นอีกด้วย โบราณสถานโบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ยังเป็นทรัพยากรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจเสริมสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาดั้งเดิม นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจในระดับหนึ่งให้กับชุมชนท้องถิ่นได้ หากมีการจัดการทรัพยากรเส้นทางศิลปวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม (กรมศิลปากร, 2544: คำนำ)

เมืองมรดกโลกหลวงพระบางถือว่าเป็นแหล่งโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชนชาติลาว มีโบราณสถานและโบราณวัตถุ ที่ปรากฏอยู่ในเมืองประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งนี้มากมาย จนองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศให้เครดิตกับเมืองหลวงพระบางว่าเป็นเมืองที่ได้รับการปกป้องรักษาที่ดีที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Best Preserved City in South – East Asia) เมื่อครั้งที่มีการสำรวจเบื้องต้นในปี พ.ศ. 2533 – 2538 และได้รับการบรรจุอยู่ในบัญชีรายชื่อ “เมืองมรดกโลก” (World Heritage Town) เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2538 โดยคณะกรรมการมรดกโลกได้พิจารณาว่า หลวงพระบางมีคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากลหรือ Outstanding Universal Value: OUV ได้แก่ความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Authenticity) ความเป็นเอกลักษณ์ (Identity) ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ หรือความครบถ้วนสมบูรณ์ (Integrity) กล่าวโดยรวมคือหลวงพระบางเป็นเมืองที่มีศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ การวางผังเมืองที่ดี เป็นตัวอย่างอันชัดเจนของการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ชาติ สภาพแวดล้อมในพื้นที่มรดกโลกมีความกลมกลืนกับธรรมชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติรวมมากกว่า 230 แห่ง และสิ่งที่โดดเด่นที่สุดคือการคงไว้ซึ่งโบราณสถานต่าง ๆ ทั้งรูปแบบลาวเดิม และสไตล์โคโลเนียล เมืองหลวงพระบางจึงได้รับการโหวตจากคนทั่วโลกโดยผ่านนิตยสาร The New York times Magazine และ Wanderlust Magazine นิตยสารการท่องเที่ยวชั้นนำของประเทศอเมริกาและประเทศอังกฤษ ให้เมืองหลวงพระบางเป็นเมืองน่าท่องเที่ยวที่สุดในโลก (Top City in the world) หลายปีติดต่อกันถึง 5 ครั้ง นอกจากนี้เมืองหลวงพระบางจะได้รับรางวัลมากมายหลายสาขา เมืองหลวงพระบางยังถูกโหวตโดยนักท่องเที่ยวให้เป็นเมืองจุดหมายปลายทาง (Best destination) ที่นักท่องเที่ยวอยากไปเยือนมากที่สุดอีกด้วย

ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อปี พ.ศ. 2550 ยูเนสโกได้ส่งเจ้าหน้าที่ด้านมรดกโลกเข้าไปประเมินสภาพของเมืองหลวงพระบาง และได้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมือง จึงได้ออกเงื่อนไขอย่างเร่งด่วนให้กับทางการ สปป. ลาวปฏิบัติตาม 15 ข้อ ถ้าหากไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขทั้ง 15 ข้อดังกล่าวภายในปี พ.ศ. 2552 ซึ่งคณะกรรมการมรดกโลกขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จะออกประกาศแจ้งเตือนการ

ถอดถอนชื่อเมืองหลวงพระบางออกจากทะเบียนมรดกโลกอีกครั้ง ทั้งนี้ โดยเงื่อนไขที่องค์การ UNESCO มีความเป็นห่วงเป็นใยและถือเป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญมากที่สุดนั้น ก็คือการบริหาร และจัดการของทางการลาวในการอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งสภาพเมืองเก่าของหลวงพระบาง ให้ได้อย่างสมบูรณ์ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม ภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในอาณาเขตของเมืองมรดกโลกแห่งนี้

ถึงแม้ว่าปัจจุบันเมืองหลวงพระบางยังไม่ได้ถูกถอดถอนออกจากบัญชีเมืองมรดกโลกก็ตาม แต่การคุกคามโบราณสถานก็ยังคงเกิดขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ความไม่เข้าใจของคนในพื้นที่ที่คิดว่า ทำไมเขาไม่มีสิทธิ์รื้อถอนโบราณสถานได้ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาจากพ่อแม่ และทำไมบ้านเรือนของเขาจึงกลายเป็นสมบัติหรือมรดกของโลก การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ส่งผลกระทบต่อโบราณสถานที่ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอาณาจักรเวียงจันทน์ ซึ่งตกทอดมาจากอดีตราชธานีแห่งราชอาณาจักรลาวล้านช้าง เพราะโบราณสถานมักจะถูกต่อเติม ดัดแปลง หรือรื้อถอน หรือมักจะถูกนักลงทุนซื้อหรือเช่าไปใช้ประโยชน์ในธุรกิจการท่องเที่ยว อาทิ ตำแหน่งของเจ้าเพชรราชที่บ้านเชียงแก้ว ได้ถูกชาวต่างประเทศสัมปทานเพื่อสร้างเป็นโรงแรมระดับห้าดาว ขณะเดียวกันอาคารบ้านเรือน ร้านค้าแบบดั้งเดิมของคนหลวงพระบางที่มีลักษณะรูปแบบสืบทอดมาจากบรรพชน และ ‘อาคารแบบหัวเมืองขึ้น’ ก็ได้ถูกดัดแปลงรองรับธุรกิจการท่องเที่ยวตามใจชอบของนักลงทุนจนสูญเสียรูปทรงอดีต ที่มีคุณค่าในสายตาของข้าราชการกรมวัตถุโบราณอย่างน่าเป็นห่วง (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2553: 110)

ด้วยเมืองมรดกโลกหลวงพระบางเป็นเมืองที่อ่อนไหว เพราะเป็นมรดกทางกายภาพที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนซึ่งตกอยู่กระแสการท่องเที่ยวสากลที่เข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ อันเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพอย่างน่าเป็นห่วง ดังคำกล่าวสรุปของคณะกรรมการมรดกโลกแห่งสหประชาชาติเมื่อครั้งที่เมืองหลวงพระบางได้รับการขึ้นบัญชีเป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรมว่า “หลวงพระบางเป็นกรณีของความยั่งยืนแห่งวัฒนธรรมอันเก่าแก่ที่ยังไม่ถูกทำลายในปัจจุบันเป็นความสำเร็จแห่งการหลอมรวมวัฒนธรรมประเพณี สถาปัตยกรรม โครงสร้างของชุมชน และอิทธิพลของอาณาจักรยุโรปในคริสต์ศตวรรษ 19-20 ลักษณะเฉพาะของภูมิทัศน์ของหลวงพระบางบ่งบอกถึงการอนุรักษ์อย่างดีเยี่ยม แสดงออกถึงสภาพแวดล้อมแห่งขั้นตอนสำคัญของการผสมผสานกันอย่างลงตัวของทั้งสองวัฒนธรรม” (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2553: 124) ทั้งนี้ การอนุรักษ์ในระยะแรก ทำกันในวงจำกัด มีการอนุรักษ์เฉพาะสิ่งใดสิ่งหนึ่งขาดการมองเป็นภาพรวม มักเป็นการอนุรักษ์ที่เน้นด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เมื่อถึงยุคการปฏิบัติอุตสาหกรรม คริสต์ศตวรรษที่ 19 เกิดการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมการผลิต มีผลให้เมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนาเทคนิค แนวความคิดใน

การอนุรักษ์ที่ซับซ้อน มีระบบมากขึ้น และเกิดแนวความคิดการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมือง เนื่องจากสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และได้รับการอนุรักษ์ มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับเมือง และเป็นองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมือง ดังนั้นการอนุรักษ์ จึงเป็นการมองภาพรวมในลักษณะการอนุรักษ์ทั้งเมือง โดยเน้นการสงวนรักษาและปรับปรุงให้คงสภาพเดิมและให้พื้นที่หรือบริเวณที่ทำการอนุรักษ์มีชีวิตชีวา อยู่ได้โดยไม่กระทบหรือขัดกับสภาพทางสังคม เศรษฐกิจที่ดำเนินไปในปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้สังเกตเห็นความสำคัญและความจำเป็นในศึกษาถึงกระบวนการอนุรักษ์โบราณสถาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการอนุรักษ์โบราณสถาน ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์โบราณสถานกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนา รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลก แขวงหลวงพระบาง เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์และประชาชนทั่วไปได้มองเห็นคุณค่าและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณสถานในแขวงหลวงพระบาง และให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของคนลาว และคนต่างชาติในการนำไปปรับปรุงรูปแบบการใช้ให้เหมาะสมกับเมืองมรดกโลกแห่งอื่น ๆ

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาเรื่อง “การอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลก แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจากภาคสนามและนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำมาสังเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอเนื้อหาโดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานจากเอกสารและผลงานการวิจัย
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
4. สร้างเครื่องมือ
5. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

6. ปรับปรุงแก้ไข

7. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

8. ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือที่จะเข้าสัมภาษณ์ โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญออกเป็น 2 กลุ่ม 1) ข้าราชการ นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป จำนวน 11 คน 2) พระสงฆ์ จำนวน 6 รูป รวมทั้งสิ้น 17 รูป/คน

สรุปผลการวิจัย

กระบวนการอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง ประกอบด้วย

1. การวางแผน มีรัฐบาลเป็นผู้ถืออำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นภายในแขวงหลวงพระบางซึ่งได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งมรดกทางโบราณสถานต่าง ๆ จึงได้ออกบรรดากฎหมาย ข้อกำหนด และระเบียบการต่างๆ รวมถึงการวางแผนผังตัวเมืองและการออกกระเรียบการเฉพาะโดยมีการประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นในการคุ้มครอง การอนุรักษ์ และการวางมาตรการอันจำเป็นต่อบุคคลที่ละเมิด (คำวอน บุญยะพอน, 2559) ซึ่งเป็นแนวทางในการบังคับและส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกันคุ้มครองอนุรักษ์โบราณสถานอันเป็นสมบัติและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติ รวมทั้งให้มีความสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม จารีตประเพณีและวัฒนธรรม

2. การอนุรักษ์หรือบำรุง ซึ่งสำนักงานมรดกโลกหลวงพระบางประกาศบังคับใช้พร้อมกับมอบอำนาจในการกำกับ ควบคุม ซ่อมแซม ดัดแปลง และผลิตสร้างสิ่งต่าง ๆ บนพื้นที่กายภาพส่วนนี้ ให้กับสำนักงานมรดกหลวงพระบางให้เป็นไปตามแผนผังดังกล่าว โดยมีปัจจัยที่สำคัญต่อไปนี้ คือ 1) ต้องมีการฟื้นฟูวัฒนธรรมที่เรียกว่าฮิตสิบสองคองสิบสี่ให้ได้ก่อน (ทองวัน เพ็ญมุงคูน, 2559) 2) ควรให้ความสำคัญในประเด็นที่ว่าในการเข้าชมวัดของชาวบ้านไม่ควรมีการเก็บค่าบริการในการเข้าไปใช้ประโยชน์ เพราะวัดเป็นสถานที่สำหรับพึ่งพาอาศัยของชาวบ้าน (สมสะนิต นิตถะคง, 2559) ซึ่งเห็นพ้องในการอนุรักษ์เมืองหลวงพระบางไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ อันจะเป็นประโยชน์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และยังสามารถสนับสนุน และผลักดันให้เป็นสถานที่สร้างรายได้มหาศาลที่สำคัญให้กับชุมชน สังคมและประเทศชาติบ้านเมืองสืบต่อไป

3. การสงวนรักษา สำหรับการสงวนรักษาหรือการคงคุณค่าโบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบางนั้น กระบวนการที่มีอยู่ก็ดีพอสมควร ตัวอย่างวัดเชียงทอง

หรือโบราณสถานก็มีการอนุรักษ์ไว้ค่อนข้างดี ใครจะทำอะไรกับโบราณสถานก็ต้องขออนุญาต (สาธุใหญ่อ่อนแก้ว กิตติภทฺธ, 2559) โดยมีการคงรูปแบบเดิมไว้ นี่ถือว่าอนุรักษ์ไว้ได้ดีในระดับหนึ่ง แต่บางอย่างยังไม่เข้มงวดเท่าไร เช่น อาคารบางหลังที่มีการปรับใช้กับธุรกิจ อาจไม่สอดคล้องกับรูปแบบเดิมเท่าไร รูปแบบอาคารภายนอกยังเป็นทรงเดิม แต่ด้านในของอาคารมีการปรับให้เป็นห้องพักให้คนต่างชาตินำมาเช่า และเจ้าของเดิมก็ย้ายออกไปซื้อบ้านใหม่อยู่ชานเมือง ปัญหาที่ตามมาก็คือว่าเมื่อมีการเช่าอาคารสถานที่เพื่อทำธุรกิจ ก็มีการปรับแต่งเพื่อธุรกิจอยู่ได้ เมื่อหมดสัญญาแล้ว ผู้เช่าเดิมก็ไป สิ่งเหล่านี้คืออันตรายอย่างยิ่งสำหรับโบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลกหลวงพระบาง (คำวอน บุนยะพอน, 2559) ดังนั้น ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วม แต่ที่สำคัญหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นหน่วยงานหลักควรช่วยกันโฆษณาส่งเสริมเผยแพร่การอนุรักษ์โบราณสถานให้ลึกซึ้ง ควรอนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. การบริหารจัดการ การจัดการเป็นกระบวนการต่าง ๆ ในการทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี 5 ขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การจัดการองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม เป็นเครื่องมือสำคัญ โดยมีทักษะของผู้บริหารหรือเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ นั้นเอง และจากการวางแผนเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลกหลวงพระบาง ทำให้แขวงหลวงพระบางเป็นสถานที่สำคัญที่ได้ได้รับรางวัลชนะเลิศ การอนุรักษ์มรดกที่ดีเด่นของโลกประจำปี 2015 และเป็นเมืองน่าท่องเที่ยวที่สุด อันดับ 1 ของโลกในปี 2015 (จัดโดยวารสารด้านการท่องเที่ยวชั้นนำของโลกในประเทศอังกฤษ) ซึ่งหลวงพระบางเคยครองแชมป์ว่าเป็นเมืองที่น่าเที่ยวที่สุดในโลกมาหลายปีจนถึงปัจจุบัน โดยการที่หลวงพระบางได้เป็นจุดหมายปลายทางที่น่าเที่ยวที่สุดในโลก จึงส่งผลทำให้มีชาวต่างชาติเดินทางมาเที่ยวเมืองมรดกโลกเล็ก ๆ แห่งนี้เพิ่มขึ้นทุกปี โดยมีชาวต่างชาติเดินทางมาเที่ยวหลวงพระบางในปี 2013 มากกว่า 343,000 คน และเพิ่มขึ้นมากกว่า 350,000 คน ในปี 2014

5. การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว เมืองหลวงพระบางเป็นเมืองที่ สปป. ลาว ยกให้เป็นเมืองนำร่องการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านนโยบายของรัฐตามแผนอัตรการยกเว้นภาษีเพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจการท่องเที่ยวขยายตัวในแต่ละเขตของหลวงพระบาง โดยจะเริ่มต้นจากการยกเว้นภาษีนิติบุคคลให้ราว 2 ปี หลังจากนั้น จะพิจารณาอัตราส่วนแบ่งเป็น การยกเว้นภาษีนิติบุคคลระยะเวลา 4 ปี ในเขตที่มีการพัฒนาปานกลาง และยกเว้นภาษีนิติบุคคลระยะเวลา 6 ปี สำหรับเขตที่มีการพัฒนาต่ำ เป็นต้น การขนส่งเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว หลวงพระบางเมื่อได้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของ สปป. ลาว แล้ว หลวงพระบางยังได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งของภาคเหนือของลาวอีกด้วย ซึ่งสามารถเดินทางเข้าสู่หลวงพระบางได้ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ โดยสนามบินนานาชาติหลวงพระบางถือว่ามีความสำคัญมาก

เพราะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่หลวงพระบางมากที่สุด เมืองหลวงพระบางจะมีกิจกรรมเกือบทุกเดือน และเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้กิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ปีใหม่ลาว การแข่งเรือ บุญไหลเรือไฟ การตัดบาตรข้าวเหนียว เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีตัดบาตรข้าวเหนียวซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่สุดอย่างหนึ่งของหลวงพระบาง เนื่องจากการเป็นถิ่นเกิดของสายยาวที่สุดในโลกเพราะมีพระภิกษุสามเณรจาก 13 วัด ในเขตหลวงพระบางเดินบิณฑบาตเป็นสายเดียวกัน ซึ่งทำให้มีพระภิกษุสามเณรเดินบิณฑบาตสายนี้รวมกันกว่า 300 ซึ่งหมายความว่าเมืองหลวงพระบางจะมีกิจกรรมเกือบทุกเดือน และเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้กิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นปีใหม่ลาว (ระหว่างวันที่ 14 - 16 เมษายน) การแข่งเรือ บุญไหลเรือไฟ การตัดบาตรข้าวเหนียว

6. การวิจัยพัฒนาและให้ความรู้ ที่ผ่านมามองเห็นว่ากระบวนการหนึ่งที่สำคัญนั่นก็คือการวิจัยพัฒนา ซึ่งหลวงพระบางได้มีปัจเจกบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรต่างๆ โดยเฉพาะแผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว และแผนกมรดกโลก (UNESCO) ก็ได้ศึกษาวิจัยอันเป็นการสะสม การรวบรวม การค้น การตรวจตรา การสอบสวน ลงมือศึกษาสิ่งที่สนใจคือการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบางให้เข้าใจอย่างเป็นระบบอย่างลึกซึ้งในการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลก เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบแล้วนำไปสู่การทดลองปฏิบัติเป็นเวลาหลายครั้งจนเกิดความมั่นใจ เพื่อให้ได้ผลการทดลองปฏิบัติที่ดีที่สุด จากนั้น ก็เป็นการนำผลที่เป็นที่ยอมรับที่ได้นั้นลงสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นแบบฉบับต่อไป

7. การประเมินผลการปฏิบัติงาน กระบวนการหนึ่งที่สำคัญสำหรับการที่จะอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบางให้ประสบผลสำเร็จได้ ก็คือการประเมินผลการปฏิบัติงาน จากการสังเกตการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกหลวงพระบางที่ผ่านมา ในด้านการร่วมมือกันระหว่างหน่วยที่เกี่ยวข้องถือว่ามี การร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรม มีการปรึกษาหารือกันตั้งแต่ภาครัฐจนถึงประชาชน และการบังคับใช้ข้อระเบียบต่าง ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำได้ดี เห็นได้จากการตื่นตัวของชาวหลวงพระบาง การปฏิบัติตามข้อบังคับที่วางไว้ของชาวหลวงพระบาง จนในที่สุดองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนชาวหลวงพระบางก็ได้พิสูจน์ให้ชาวโลกรู้ว่าเมืองหลวงพระบางมีกระบวนการ รูปแบบและวิธีการอนุรักษ์ที่ดี เมื่อสื่อสิ่งพิมพ์และองค์กรต่างได้ยกย่องให้หลวงพระบางเป็นเมืองที่ได้รับการรักษาดีที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The best preserved city in Southeast Asia) นอกจากนั้น หลวงพระบางยังได้รับการลงคะแนนจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกให้เป็นเมืองที่น่าเที่ยวที่สุดในโลกหลายปีติดต่อกัน เหล่านี้คือหลักฐาน

และความภาคภูมิใจของชาวหลวงพระบาง

ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนา พบว่า กระบวนการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการที่เมืองหลวงพระบางซึ่งได้ขึ้นบัญชีเป็นเมืองมรดกโลก โดยมีประเด็นหลักในการขอรับรองการเป็นเมืองมรดกโลก 5 ด้าน คือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลวงพระบาง วัฒนธรรมในเขตหลวงพระบางที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตสมัยเมืองชะวา พื้นที่กายภาพสถาปัตยกรรมทางศาสนา สำนักงาน บ้านเรือนในเขตตัวเมืองที่มีคนอยู่อาศัย ศาสนา และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวหลวงพระบาง ทั้งนี้ พื้นที่โดยมากของเมืองมรดกโลกหลวงพระบาง ตั้งอยู่ในบริเวณเขตพื้นที่ของวัดหลายวัด ซึ่งวัดที่สำคัญได้แก่วัดเชียงทองอันถือเป็นแหล่งโบราณสถานที่สำคัญของหลวงพระบาง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากและสร้างรายได้ที่สำคัญให้กับประเทศชาติ อันนำไปสู่การเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ 1) เกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ซึ่งการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง ทำให้เกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ทั้งในแง่วัฒนธรรมที่ละเอียดอ่อนทั้งที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะราชประเพณีที่ตักมและวิถีแห่งประชาชน โดยผ่านการศึกษาให้มีจิตสำนึกมีคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง ดังที่รู้แล้วว่าโบราณสถานต่าง ๆ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธและพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของหลวงพระบาง 2) เกิดการเรียนรู้พุทธศิลปกรรม การอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง ถือได้ว่าสนับสนุนส่งเสริมพระพุทธศาสนาในแง่ให้เกิดการเรียนรู้พุทธศิลปกรรม อันเป็นศิลปกรรมที่เกิดขึ้นด้วยได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะมรดกซึ่งเกิดมาจากมนุษย์ ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ดังตัวอย่างการสร้างพระพุทธรูป โบสถ์ (สิม) วิหาร อาคารสถานที่ตามวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัดเชียงทอง ซึ่งส่งเสริมให้เรียนรู้คุณค่าของโบราณสถานที่เป็นมรดกโลกด้วย 3) เกิดการอนุรักษ์โบราณสถาน การอนุรักษ์โบราณวัตถุโบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบางนั้น เป็นต้นกำเนิดให้เกิดการอนุรักษ์โบราณสถานซึ่งเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ การอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง อันเป็นมรดกที่เกิดขึ้นด้วยได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ ในการอนุรักษ์โบราณสถานนั้น ประกอบไปด้วยปัจจัย คือ 1) รักษาของที่มีอยู่ให้ยืนยง 2) ไม่ควรนำเอาเอกลักษณ์ของโบราณสถานต่างถิ่นมาผสมกับที่มีอยู่แล้ว และ 3) ควรบำรุงรักษาของเดิมไว้อย่างยั่งยืน และมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1) รัฐ 2) พระสงฆ์ และ 3) ประชาชน ดังนั้น การอนุรักษ์เราจะทิ้งให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ไม่ได้เราต้องให้ความร่วมแรงร่วมใจ

กันในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานหลวงพระบางนี้เพื่อเป็นมรดกสืบทอดให้อนุชนคนรุ่นหลัง
ทั้งบ้าน วัด และองค์กรต่าง ๆ ต้องช่วยเหลือกัน ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่ง
โบราณสถาน แขวงหลวงพระบางนี้อย่างเข้มแข็งสืบต่อไป

ส่วนปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการอนุรักษ์โบราณสถาน พบว่ามีปัญหาอุปสรรค
ในระดับต่าง ๆ มากมาย ซึ่งสามารถสรุปในประเด็นปัญหาในแต่ละระดับ ต่อไปนี้ คือ 1) ระดับ
นโยบายของรัฐ ได้แก่ ในการอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง ยัง
คงมีปัญหาโดยเฉพาะเรื่องการทำงานอย่างมีระบบแบบแผนในการทำงานร่วมกันกับหน่วยงาน
หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับสากลและภาคพื้นระดับท้องถิ่น รวมทั้ง ขาดการแสวงหาความ
ร่วมมือกับประชาชนและพระสงฆ์ในชุมชน โดยเฉพาะการประชุมปรึกษาหารือร่วมกับพระสงฆ์
และประชาชน การอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบางอย่างยั่งยืน
ต่อไป 2) ปัญหาระดับเมือง การอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง
ยังคงมีช่องว่าง โดยเฉพาะประเด็นที่สำคัญ คือ มีการซื้อขายหรือให้คนต่างประเทศเช่าที่ดินที่อยู่
ในเขตมรดกโลก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเข้มงวดมากกว่านี้ในการบูรณะ ปรับปรุง หรือ
ต่อเติมอาคารสถานที่ให้คงไว้ในรูปแบบเดิม อนุรักษ์ได้บางสิ่งบางอย่าง ควรมีองค์การในทาง
พระพุทธศาสนา หรือองค์กรเนวลาสร้างชาติ หรือห้องการมรดกควรมีพระสงฆ์เข้าไปร่วมใน
การทำงานด้วย เพื่อให้เกิดการร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม ปัจจุบันยังไม่มี การแต่งตั้งให้พระสงฆ์
มีส่วนร่วมโดยตรง และ 3) ปัญหาระดับชุมชนและปัจเจก ประชาชนก็ไม่ชอบการอนุรักษ์บาง
อย่าง เพราะมีกฎ มีขั้นตอนมากและใช้เวลานานในการขออนุญาตทำการต่าง ๆ หรือไม่สามาร
ดัดแปลงต่อเติมหรือปลูกสร้างตามที่ตนชอบได้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่มรดกโลกแขวงหลวงพระบาง
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การอนุรักษ์การอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่
มรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อย่างเป็นระบบ เพื่อการ
อนุรักษ์อย่างยั่งยืน
2. ควรมีการวางมาตรการในการควบคุมดูแลการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่มรดก
โลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อย่างเป็นรูปธรรม
3. ควรมีการรณรงค์ในการแต่งตั้งคณะกรรมการรณรงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน
ในเขตพื้นที่มรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็นการ
อนุรักษ์ที่ยั่งยืนสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีการนำรูปแบบการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่มรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อใช้ในการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่มรดกโลกแขวงจำปาสัก
2. ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่มรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมากยิ่งขึ้น
3. ควรให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่มรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อย่างเป็นทางการที่ชัดเจน โดยตั้งเป็นกรรมการเพื่อการอนุรักษ์อย่างมั่นคงต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาต่อในประเด็นการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่มรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแบบบูรณาการหลักพุทธธรรม
2. ควรศึกษาประเด็นการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่มรดกโลกแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แบบมีส่วนร่วม
3. ควรศึกษาประเด็นการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่มรดกโลกแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2533). **คู่มือถวายนามวัดพระสังฆาธิการในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาพันธ์
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2533). **หลวงพระบางเมืองมรดกโลก: ราชธานีแห่งความทรงจำและพื้นที่พิธีกรรมในกระแสโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร : สายธาร

สัมภาษณ์

- ดร.คำวอน บุนยะพอน. ผู้จัดการศูนย์ข้อมูลพระพุทธศาสนาหลวงพระบาง. 23 ตุลาคม 2559.
- ท่าน ทองวัน เพ็ชรมงคูน. นักอนุรักษ์ศิลปปะลาวล้านช้าง บ้านวิซุน. 23 ตุลาคม 2559.
- ท่าน สมสะนิต นิตถะคง. นักศิลปะ บ้านคิลี. 23 ตุลาคม 2559.
- สารุใหญ่อ่อนแก้ว กิตติภทโธ. ประธานองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวงหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง และเจ้าอาวาสวัดปากคาน. 21 ตุลาคม 2559.